

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 4 Sayı: 19 Volume: 4 Issue: 19

Güz 2011 Fall 2011

www.sosyalarastirmalar.com

1844-1845 TARİHLİ TEMETTÜAT DEFTERİNE GÖRE KÜTAHYA SANCAĞI DAZKIRI KAZASI EVCİLER KÖYÜ'NÜN SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

“THE SOCIAL AND ECONOMIC STRUCTURE OF EVCİLER VILLAGE OF DAZKIRI TOWN OF KÜTAHYA DISTRICT BASED ON THE TEMETTUAT REGISTER DATED 1844-1845”

Nurgül BOZKURT*

Özet

Bu çalışmada, H.1260-1261/M.1844-1845 yılında Hüdavendigâr Eyâleti, Kütahya Sancağı Dazkırı Kazası'na bağlı bir köy olan Evciler'in 7704 numaralı temettüat defterinden faydalanılarak, sosyal ve ekonomik yapısını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu köyde yaşayan insanlar başta geçimlerini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadırlar. İncelenen dönemde köyde buğday, arpa, melaz, burçak ve afyon üretilir, büyükbaş, küçükbaş ile yük ve binek hayvanları yetiştirilirdi. Bunun yanında köyde belirleyici bir iş kolu ise nakliyecilikti. Aynı zamanda köyde dülger, arabacı, hizmetkâr, çoban da vardır. Bu arada köyde yaşayan hane reislerinin tarım, hayvancılık ve meslek gelirleri ortaya konulmuştur. Sonra ödemiş oldukları vergi-yi mahsus ve aşar üzerinde durularak vergi yükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kütahya Sancağı, Dazkırı Kazası, Evciler, Temettüat, Sosyal ve Ekonomik, Vergi.

Abstract

The present study aims at setting forth the social and economic structure of Evciler village in State of Hüdavendigâr, Kütahya District, Dazkırı town in the year 1260-1261 (Hijri)/1844-1845 (Gregorian) making use of the temettiat register numbered 7704. The people living in this village live on agriculture and animal husbandry. In the period studied, wheat, barley, melaz, vetch, and opium would be grown, and cattle, sheep, goats, pack animals and mounts would be raised in the mentioned village. Besides these, shipping was another distinctive job done by the villagers. Also, there were carpenters, coachmen, servants and shepherds. Moreover, agriculture and animal breeding incomes and salaries were presented in this study. Later, private taxes and tithe were studied and their tax charges were calculated.

Key Words: District of Kütahya, Dazkırı town, Evciler, Temettüat, Social and Economic, Tax.

Giriş

Bu araştırma, daha önce bir köy iken günümüzde Afyonkarahisar iline bağlı bir ilçe merkezi olan Evciler köyü ile ilgili olup, bu çalışmanın ana kaynağını Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliye Varidat Kalemi içinde yer alan 1844-1845 yılına ait 7704 numaralı temettüat

* Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, KÜTAHYA.

defteri¹ oluşturmaktadır². Toplam 76 hanenin kayıtlı olduğu bu defterlerde hane reislerine ait bilgiler, ikinci sayfadan başlamaktadır. Asıl nüshayı oluşturan defterde birinci sayfada başlık olarak “*Kütahya Sancağı’na tâbi’ Dazkırı Kazası’nda vâki’ Evciler Karyesi’nin tahrîr-i temettüât defteridir. Sene 1261*” ifadesi yer almakta, suret olan defterde ise ikinci sayfasında “*Kütahya Sancağı Dazkırı Kazası kurrasından Evciler Karyesi’nde mukîm ahâlinin emlâk ve arâzi ve hayvân sâîrenin temettüât defteridir*” şeklinde başlık kullanılmıştır. Her iki tipte de başta “hane” ve “numara”ya yer verilmiştir³. Defterdeki haneler yazılırken aynı hanede yer alan ve vergiye tabi olan diğer kişiler ise farklı numaralar verilerek kaydedilmiştir. Çalışma konusu olan köyde 76 hane kayıtlı olup bunlardan 21/78 ile 52/193 numaralı hane reisleri başka bir köyde oturduğu için bunlar hane reisi olarak sayılmadı. Bu durumda köyde 74 hane reisi esas alınıp değerlendirmeler bu şekilde yapılmaya çalışıldı. Köydeki 74 hanede 93 vergi nüfusu kayıtlıdır. Vergi nüfusunun hane sayısından fazla olmasının sebebi, 3, 8, 10, 16, 17, 19, 26, 27, 28, 36, 39, 40, 49, 56 ve 62 numaralı hanelerde, hane reislerinin dışında vergiye tabi birer kişinin, 12 ve 25 numaralı hanelerde ise iki kişinin kaydedilmiş olmasıdır. Bu çalışmada aynı hanede farklı numara ile kaydı olan bu 19 kişi, ait oldukları hane içinde değerlendirilecektir. Yalnız nüfusun mesleki yapılanmasında Aile veya şahıs adları ve sıfatları kısmında bireysel olarak değerlendirilecektir. Bu arada köyde 5 kişi vergiden muaf olup, toplam 88 vergi mükellefi bulunmaktadır.

A. Nüfusu

Köyün nüfusu hakkında elde edilen eski bilgi XVII. yüzyıla aittir. 2498 Numaralı Hane-i Avarız Defterine göre Evciler Köyü’nde 27 nefer mevcuttur. (MAD, 2498/196). İ. Şahin neferin 2/3’ünü hane, 1/3’ünü mücerred kabul eder (Şahin, 1982: 711). Buna göre, Evciler’de tahmini 18 hane, 9 mücerred vardır. Evcilerin tahmini nüfusu ise 99 kişidir⁴. 1845 yılında köyün nüfusu ile ilgili bilgiler ise, bu çalışma konusunun temel kaynağı olan temettüât defterlerinden öğrenilmektedir. Buna göre, 74 hane olan köyün yaklaşık nüfusunun 481 olduğunu söylemek mümkündür⁵. İncelenen dönemde Evciler’de Gayrimüslim nüfus olmayıp 74 hanenin tamamı Müslüman’dır.

¹ H. 1261/ M.1845 yılına ait olan bu defterlerden 7704 numaralı asıl nüsha 20x52 ebadında, asıl defterin sureti olan 7704A ise 20x57 cm ebadında olup, numaralama usulüne göre, 2 takım olarak düzenlenmişlerdir. 7704 numaralı defter 32, 7704A numaralı defter ise 44 sayfadır. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Maliye Nezareti Temettüât Defterleri (BOA, ML.VRD. TMT.)*, Numara 7704, 7704A.

² Temettuat Defterlerinden faydalanmak suretiyle köy, kasaba ve şehirlerin sosyo ekonomik yapısını anlatan çalışmalar günümüzde zengin bir bilgi birikimine sahip bulunmaktadır. Bunlardan Temettuat Defterlerinin tanıtılması ve önemi üzerine yapılan bazı öncü çalışmalar çok önemlidir. Bu sebeple, burada bir kısmını vermeyi uygun bulduk. Bunlar: Tevik Güran (1998). 19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı, İstanbul: Eren Yayınları.; Tevik Güran (2000). “XIX. Yüzyıl Temettuat Tahrirleri”, Osmanlı Devleti’nde Bilgi ve İstatistik, (Der. Halil İnancık, Şevket Pamuk), s. 73-94; Mübahat S. Kütükoğlu (1995). “Osmanlı Sosyal ve İktisat Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri”, Belleten, LIX, S: 225, s. 395-412; Mübahat S. Kütükoğlu (1999). “İzmir Temettü Sayımları ve Yabancı Teb’a”, Belleten LXIII, S. 238, s.755-782; Said Öztürk (2000). “Temettuat Tahrirleri”, Akademik Araştırmalar Dergisi, S. 4-5, s. 537-591; Nuri Adıyeke (2000). “Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri”, Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S. 11, s. 769-825; Ahmed Akgündüz ve Said Öztürk, *Darende Temettüât Defterleri* (2002). C. I-II, İstanbul: Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları; Selahittin Özçelik(2005). *XIX. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi (Temettüât Defteri İncelemesi)*, Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları; Selahittin Özçelik (2005). *XIX. Yüzyılda Honaz Kazasında Sosyal ve Ekonomik Hayat (Temettüât Defterlerine Göre)*, Isparta:Fakülte Kitabevi Yayınları.

³ Orijinal nüshada her sayfada aşağı-yukarı 3 hane reisine ait kayıt bulunmaktadır. Nadir de olsa bazı sayfalarda bu 4 hane reisine çıkmaktadır. Suret olan defterlerde ise her sayfada ortalama 2 hane reisine ait kayıt bulunmaktadır. Bazı sayfalarda bu 3’e çıkmaktadır.

⁴ Barkan tarafından öne sürülen her vergi hanesinin ortalama 5 kişiden oluştuğu görüşünden hareketle Evciler’e ait nüfus hesaplanmaya çalışıldı. Ömer Lütfi Barkan (1953). “Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi”, Türkiye Mecmuası, İstanbul: C. X, s. 12.

⁵1845 tarihli Evciler Köyü Temettüât Defterindeki toplam erkek nüfusu, - yaklaşık aynı miktarda da kadın nüfusunun olduğunu varsayarak- 2 ile çarpıp toplam hane sayısına böldüğümüzde, ortalama hane nüfusu 6,5 eder. Evciler Köyü nüfusu hesaplanırken her bir hane 6,5 kişi olarak kabul edilmiş ve kullanılmıştır. Bu sayı Osmanlı tarihiyle ilgili demografi araştırmalarında genel kabul görmüş olan 5 nüfuslu hane sayısından 1,5 hane sayısı daha fazladır. (BOA, ML.VRD.TMT., 7704, 7704A).

Tablo 1: Evciler Karyesi'nin 1675-1845 Yıllarındaki Tahmini Nüfusu

Yıllar	Tahmini Nüfus
1675 Evciler	99
1845 Evciler	481

B. Aile veya Şahıs Adları ve Sıfatları

Kişileri başkalarından ayıran en önemli özelliklerden biri onun sahip olduğu adıdır. Öyle ki, temettüât defterleri düzenlenirken verginin esas olduğu hane reislerinin adı açıkça kaydedilmiştir (Kütükoğlu, 1995: 395-412). 7704 Numaralı Temettüât Defterlerinde hane reislerinin isimleri babalarının adları ve lakaplarıyla birlikte yazılmıştır. Ayrıca aynı hanede bulunan diğer vergi yükümlülerinin isimleri de aynı şekilde yazıldığı için köyde yaygın olarak kullanılan isimleri tespit etmek mümkün olmuştur. Dazkırı Kazası'na bağlı Evciler Köyü'nde XIX. yüzyılın ortalarında vergi nüfusu kişilerin isimleri tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2: 1845 Yılında Evciler'de Yaşayan Vergi Nüfusu Şahısların İsimleri ve Sayıları

İsim	Sayı	Oran (%)	İsim	Sayı	Oran (%)
Abdullah	1	1,08	Mahmud	1	1,08
Abdurrahman	2	2,15	Mehmet	16	17,20
Abdülkadir	2	2,15	Musa	2	2,15
Abdülkerim	1	1,08	Mustafa	9	9,67
Ahmet	4	4,30	Osman	7	7,52
Ali	8	8,60	Ömer	4	4,30
Ebubekir	2	2,15	Salih	1	1,08
Halil	1	1,08	Selim	1	1,08
Hasan	7	7,53	Süleyman	6	6,45
Hayri	1	1,08	Veli	2	2,15
Hüsam	2	2,15	Yunus	1	1,08
Hüseyin	4	4,30	Yusuf	2	2,15
İbrahim	3	3,22	TOPLAM	93	100
İsmail	3	3,22			

Tablo 2'de yer alan verilerden de anlaşıldığı gibi; öncelikle Evciler Köyü'nde vergi nüfusunun tamamı erkektir. En çok kullanılan isim ise Mehmet olup sayısı 16'dır. Köydeki toplam isimler içindeki payı ise %17,2'dir. Sonra sırasıyla en çok kullanılan isimlerden ikincisi Mustafa, üçüncüsü Ali, dördüncüsü Hasan, beşincisi Osman ve altıncısı Süleyman'dır. Köyde kullanılan isimler genellikle dini olup günümüzde kullanılan adlar ile bir karşılaştırma yapıldığında arada büyük farkların olmadığı görülmektedir. En az kullanılan isimler ise Abdullah, Halil, Hayri, Mahmut, Salih ve Selim şeklinde sayılabilir.

Evciler'de yaşayan insanların çocuklarına hayatta olsun ya da olmasın babalarının ismini verme geleneğini sürdürdükleri görülmektedir. Öyle ki, 1 yaşında yetim olan Yunus'a, yetim olmayan Osman'a, Ali'ye ve Hasan'a babalarının ismi verilmiştir⁶.

Evciler temettüât defterinde vergi nüfusu kişiler, genellikle aile ve sülale isimleriyle birlikte "bin" kelimesi kullanılmak suretiyle "Ayvazoğlu Mehmet bin Ahmet ve Emiroğlu Hüseyin bin Mehmet" şeklinde kaydedilmiştir.

Evciler'de hane reislerinin toplumda tanınmasını sağlayan aile ve sülale adlarının bazıları dini özellik taşımaktadır. İslamoğlu Molla Osman bin Hasan, Yunusimamoğlu Ömer bin Mehmet, Şeyhoğlu Mustafa bin Mehmet gibi. Yine hacı gibi genel sıfatlar da kullanılmıştır. Hacıvazoğlu Ali bin İsmail, Hacıosmanoğlu Ahmet bin Abdullah ve Hacıoğlu Ahmet bin Mehmet gibi.

⁶ "Yunus bin Yunus, Osman bin Osman" gibi.

Hane reisleri, Karayunusoğlu Abdülkerim bin Mustafa, Kelyunusoğlu Osman bin Ahmet, Topaloğlu Hasan bin Ahmet, Kocahasanoğlu Mehmet bin Hasan, Kösealioğlu Süleyman bin Yusuf, İnceoğlanoğlu Abdullah bin Mehmet gibi ailenin ileri geleninin sahip olduğu bir fiziksel özelliği belirten lakaplara da sahiptirler.

Vergi nüfusu kişiler tanımlanırken kullanılan lakaplar o ailenin geleneksel olarak devam eden veya daha önce etmiş olan mesleğine de işaret etmektedir. Eskicioğlu, Kokucuoğlu, Balcıoğlu, Kadıoğlu gibi.

Lakaplar aynı adı taşıyan ailelerin birbirine karıştırılmaması açısından çok önemlidir. Mesela, Kabakoğlu Mehmet bin Ali-Ekşioğlu Mehmet bin Ali, Topaloğlu Mustafa bin Ahmet-Toluoğlu Mustafa bin Ahmet, Karahüseyinoğlu Mehmet bin Hasan, Kocahasanoğlu Mehmet bin Hasan gibi.

Evciler'de 76 hane olup, bunlardan “*Ayvazoğlu, Kule(köle)oğlu aileleri*” en çok haneye sahip aileler veya sülalelerdir.

Evciler temettüat tahririnde yer alan hane reislerinin lakaplarının, günümüzde çoğunlukla devam ettiği, bu lakapların bazılarının da soyadı olarak alındıkları görülmektedir⁷.

Tablo 3: Evciler'deki Hane Reislerinin İsimleri ve Aile Adları

Kokucuoğlu Ali bin Hüseyin	Ayvazoğlu Abdülkadir bin Mehmet
Ayvazoğlu Mehmed bin Ahmet	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Ali bin Abdülkadir
Eskicioğlu İbrahim bin Mustafa	Ayvazoğlu Osman bin Osman
Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşıoğlu Ömer bin Hasan	Karaayvazoğlu Süleyman bin Davud
Kokucuoğlu İsmail bin Hasan	Karaayvazoğlu Ebubekir bin Abdullah
İslamoğlu Molla Osman bin Hasan	<i>Ayvazoğlu Süleyman bin Abdullah</i>
İslamoğlu Ömer bin Ebubekir	Tosunoğlu Ebubekir bin Halil
Kuleoğlu Hacı Musa bin İbrahim	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Abdülkerim bin Ebubekir
Kuleoğlu Mehmet bin Hasan	Hacivazoğlu Ali bin İsmail
Karındaşı tahtında bulunan Karındaşı Osman bin Halil	Hacivazoğlu Mehmet bin İsmail
Kabadoğlu Hüseyin bin İsmail	Muslioğlu Musa bin Halil
Kuleoğlu Hacı Hasan bin İsmail	Şeyhoğlu Mustafa bin Mehmet
Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşı Ali bin İsmail	Balcıoğlu Salih bin Mehmet
Kabakoğlu Mehmed bin Ali	Çefreli(?)oğlu Veli bin Halil
Yunusimamoğlu Ömer bin Mehmed	Toluoğlu Mustafa bin Ahmet
Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşıoğlu yetimi Abdülkadir bin Mustafa	Kocahasanoğlu Mehmet bin Hasan
Merkumun diğer yeğeni hanesi tahtında bulunan karındaşıoğlu Yunus bin Yunus	Hacioğlu Ahmet bin Mehmet
Yusufoğlu Osman bin İbrahim	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Mehmet bin Ahmet
İsaoğlu Süleyman bin Hasan	Köse Alioğlu Süleyman bin Yusuf
Şakiroğlu Abdurrahman bin Mehmed	Mahmutoğlu Ali bin Ali

⁷ Ayvazoğlu, Eskicioğlu, Kuleoğlu, Kabakoğlu (Kabaklar), Yusufuğlu, İsaoğlu, Donbayoğlu, Yahyaoğlu, İbişoğlu (İbişler), Çavuşoğlu, Seferoğlu, Balcıoğlu, Ekşioğlu, Kaniyoğlu, Tosunoğlu, Muslioğlu, Kösealioğlu (Köseler), Murtazaoulu, Kerimoğlu (Kerimler), Sarioğlu, Telefoğlu, Emiroğlu, Kazanoğlu, Kadıoğlu, Karaoğlanoğlu, Çakırlioğlu lakapları günümüzde kullanılmaktadır. Bu lakaplardan İmamoğlu neslinden gelenlerin bir kısmı mahkeme kararıyla İmamoğlu soyadını alırken diğerleri Yıldırım ve Toker soyadını kullanmaktadırlar. Balcıoğlu (Bal), Çakırlioğlu (Çakır), Topçuoğlu (Topçu) soyadını almışlardır. Aile lakap ve sülale adlarının bugün kullanılıp kullanılmadığı hatta bu lakapların soyadı olarak alınıp alınmadığına dair bu bilgiler 06.09.2010 tarihinde Evciler'de yaşayan köyün ileri gelenlerinden Ziya Yıldırım ile yapılan kişisel söyleşide elde edildi. Kendisine yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Donbayoğlu Mustafa bin Ali	<i>Serdaroğlu Abdülkerim bin Süleyman⁸</i>
Karındaşı diğer Donbayoğlu Ömer bin Ali	Murtazaoğlu Hasan bin Murtaza
Yahyaoğlu Mehmet bin Hasan	Kerimoğlu Ali bin Mehmet
Karındaşı diğer Yahyaoğlu İsmail bin Hasan	Sarioğlu Selim bin Abdullah
Mahmukoğlu İbrahim bin Veli	Sarioğlu Hayri bin Abdullah
Mahmutoğlu Hasan bin Veli	Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşı Osman bin Abdullah
<i>Merkumun hanesinde bulunan diğer Mahmutoğlu Mahmut bin Hasan</i>	Telefoğlu Ahmet bin İbrahim
Karayunusoğlu Abdülkerim bin Mustafa	Veliosmanoğlu Mehmet bin Osman
<i>Kelyunusoğlu Osman bin Ahmet⁹</i>	Emiroğlu Hüseyin bin Mehmet
İbişoğlu Mustafa bin İbrahim	Kazanoğlu Halil bin İbrahim
Topaloğlu Mustafa bin Ahmet	Kocakerimoğlu Mustafa bin Abdülkerim
Topaloğlu Hasan bin Ahmet	Şeyhoğlu Hüsam bin İsmail
Çavuşoğlu Hasan bin Veli	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Yusuf bin Hüsam
merkumun hanesi tahtında bulunan Ömerzadesi diğer Çavuşoğlu Hüseyin bin İbrahim	Topçuoğlu Hasan bin Ahmet
merkumun hanesi tahtında bulunan Ömerzadesi diğer Çavuşoğlu Süleyman bin Hasan	Telefoğlu Mehmet bin Halil
Seferoğlu Abdurrahman bin Osman	Kocavelioğlu Mehmet bin Veli
<i>Seferoğlu Hüsam bin Osman</i>	Yahyaoğlu Hüseyin bin Hasan
Dedeoğlu Mustafa bin Ebubekir	Pehlivan oğlu Hasan bin Hasan
<i>Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Yusuf bin Mustafa</i>	Kadioğlu Ali bin Veli
Balcıoğlu Veli bin Süleyman	Kocabaşoğlu Mehmet bin Hasan
Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu İbrahim bin Veli	Köse Alioğlu Mustafa bin Yusuf
Çömüşoğlu(?) Osman bin Ali	Çavuşoğlu İsmail bin Mustafa
Karahüseyinoğlu Mehmet bin Hasan	Ekşioğlu Mehmet bin Ahmet
Dedeoğlu Süleyman bin Ebubekir	Karaoğlanoğlu Mehmet bin İsmail
Ekşioğlu Mehmet bin Ali	Çakırlioğlu Mehmet bin Osman
Kanioğlu Mustafa bin Veli	İnceoğlanoğlu Abdullah bin Mehmet
Saraahmetoğlu Ahmet bin Hasan	Karaisaoğlu Ali bin Mehmet
Haciosmanoğlu Ahmet bin Abdullah	

C. Evciler'de Mesleki Yapılanma

Evciler temettüat defterine göre köyde 10 çeşit meslek kaydı vardır. 2 vergi mükellefinin mesleği ise belirtilmemiştir. Bunlar Yunusimamoğlu Ömer bin Mehmet'in hanesinde bulunan yeğenleri Abdülkadir bin Mustafa (10 yaşında) ile Yunus bin Yunus (1 yaşında)'dur. Babaları öldüğü için vergi mükellefi olmuşlardır ama henüz çocuk oldukları için bir meslekleri yoktur. Aşağıdaki 4 nolu tabloda da görüldüğü gibi mesleği yazılmayan bu 2 kişi hariç tutulursa 91 kişiden 86'sı ziraat ile uğraşmaktadır. bu durum da göstermektedir ki, Evciler'deki sosyo-ekonomik hayatı ziraat belirlemektedir. Yalnız köydeki kişiler, çiftçiliğin yanında imamlık, nakliyecilik, dülgerlik, arabacılık ve koyun çobanlığı yapmaktadırlar. Ayrıca, ziraat yapacak tarlası, bakacak hayvanı olmayan ya da yetersiz olan Evciler'deki vergi nüfusu kişilerin hizmetkarlık, öküz çobanlığı, sığır çobanlığı yaptığı ve asker oldukları da görülmektedir.

Tablo 4: Evciler'de Mesleki Yapılanma

Meslek Adı	Meslek Sahibi Vergi Nüfusu Sayısı	Mesleğin Temsil Edilme Oranı % (Toplam Vergi Nüfusu İçindeki Payı)
Ziraat	69	74,19

⁸ Aslen Yukarıuca'lıdır.

⁹ Şeyhlü Kazası Temurcu Karyesi'nde sakindir.

Ziraat-İmam	1	1,08
Ziraat-Nakliyeci	13	13,98
Ziraat-Dülger-Nakliyeci	1	1,08
Ziraat-Arabacı	1	1,08
Ziraat ¹⁰ -Koyun Çobanı	1	1,08
Öküz Çobanı	1	1,08
Sığır Çobanı	1	1,08
Hizmetkâr	1	1,08
Asker Sınıfından	2	2,15
Mesleği Belirtilmeyen	2	2,15
TOPLAM	93	100,03

Tablo 4'teki verilere bakıldığında halkın %92,5'i ziraat ile uğraşmaktadır. Bunlardan 1'i aynı zamanda imam, 13'ü nakliyeci, 1'i arabacı, 1'i koyun çobanı'dır. Geriye kalan %7'lik kısmın ise ziraat ile hiçbir ilgisi olmayıp 1'i öküz çobanı, 1'i sığır çobanı, ve 1'i hizmetkar, 2'si asker, 2'si ise mesleği belirtilmeyen yetim çocuklardır. Hizmetkarlar, 6 aylık ya da yıllık olarak bir kişinin hizmetinde çalışırlardı (Güran, 1998: 94). Yalnız Evciler temettüat defterinden hizmetkar olan Çakırhoğlu Mehmet bin Osman'ın kimin yanında çalıştığına dair bilgi edinmek mümkün değildir.

D. Hayvancılık ve Hayvan Dağılımı

1845 yılında Evciler'de yetiştirilen hayvan sayısı 3786'dır. Arı kovana sayısı (bab) ise 48'dir. Evciler'de 1845 yılında hayvanı olmayan hane yoktur. Tablo 5'deki veriler incelendiğinde görüldüğü üzere köyde bulunan hanelerin tamamında az ya da çok büyükbaş hayvan mevcuttur. Yük ve binek hayvanı 66 hanede, küçükbaş hayvan ise 55 hanede vardır. Bir hanede en az iki hayvan vardır. Öyle ki, hizmetkârlık yapan Çakırhoğlu Mehmet bin Osman'ın 1 sağmal inek ile 1 erkek merkebi vardır. Yine çiftçilik yapan Ekşioğlu Mehmet bin Ahmet'in ise bir çift kara sığır öküzü vardır. Köylerde yaşayan haneler için ailesinin süt ve süt ürünleri ihtiyacını karşılamaya yönelik inek ve koyun, binek olarak kullanılabileceği bir merkep, çift sürmede faydalanabileceği bir öküze sahip olmak ihtiyaç olup beslenmesine çalışılmıştır. Evciler'de toplam hayvan varlığının %77'si küçükbaş ((2916), %14,6'sı büyükbaş (553), %8,37'si yük ve binek (317) hayvanıdır. Bu tarihte Evciler gibi Dazkırı Kazası'na bağlı 136 haneli Evciler Köyü'nde ise toplam hayvan varlığı 3271'dir (BOA, ML.VRD.TMT., 7695, 7695A, 7695B). Evciler'de küçükbaş hayvancılık birinci sırada yapılmaktadır. İkinci sırada büyükbaş, sonra da çiftçilerin tarlalarını sürebilmeleri, mallarını evlerine ve pazarlara taşıyabilmeleri açısından çok önemli olan yük ve binek hayvanları gelmektedir.

Tablo 5: Evciler'de Hane Reislerinin Sahip Oldukları Hayvan Çeşitleri

Hayvan Çeşidi	Sayı	Hayvan Sahibi Hane	Ortalama	Oranı (%)	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Büyükbaş Hayvan	553	74	7,5	14,61	7,5
Yük-Binek Hayvanı	317	66	4,8	8,37	4,3
Küçükbaş Hayvan	2916	55	53	77,02	39,4
Toplam	3786	74	51,16	100	51,2
Arıcılık	48 Bab	16	3		

Büyükbaş Hayvancılık

Evciler'de hayvanlar, büyükbaş, yük-binek ve küçükbaş hayvanlar şeklinde ele alındı. Temettüat Defterinde büyükbaş hayvanlar sağmal inek, dölsüz inek, düğe (düve), tosun, kara sığır öküzü şeklinde yazılmıştır. Tablo 6'daki veriler incelendiğinde köyde toplam 553 büyükbaş hayvan olduğu, bunların içinde ise başı kara sığır öküzünün (263 baş) çektığı görülmektedir. Toplam hane başına en az 3 öküz düşmektedir. Öküzlerin güçlü olmaları,

¹⁰ Pehlivanoğlu Hasan bin Hasan'ın mesleği ziraat ve koyun çobanı olarak belirtilmesine rağmen vergi mükellefi değildir. Üstelik ekili-dikili tarım alanları da yoktur. Sadece 3 baş sağmal koyun, 13 yoz koyun ve 3 kuzu sahibidir.

üstelik beslenme maliyetlerinin düşük olması çift sürmede tercih edilmelerini sağlamıştır. Osmanlı ülkesinde öküzün yanında çift sürmede az da olsa at ve katır gücünden de faydalanılmakta idi. Ama Evciler'de sadece öküzün tercih edildiği görülmektedir. Bir çift at 1 iş gününde 6-7, bir çift öküz ise 3-4 dönüm toprak sürebildiği gibi dik ve eğimli topraklarda daha elverişli idi. Üstelik öküzün beslenme gideri daha azdı. Bir atı veya katırı bütün bir yıl boyunca arpa, yulaf, ot, kepek ve samanla beslemek gerekirken öküz 7 ay süre ile burçak ve samanla besleniyor ve yılın geri kalan aylarında otlamak üzere çayırlara salınıyordu. Bu arada demetlerin tarladan harmana ve ürünün harmandan anbara taşınmasında at ve eşek gibi yük hayvanlarından da yararlanılmakla birlikte, daha çok bir çift öküzün çektiği iki tekerlekli kağnılar kullanılıyordu (Güran, 1998: 86, 87). Dolayısıyla o dönemde Evciler'de öküz köylünün tarım yaparken kullandığı vazgeçilmez temel araçlarından biri durumundadır. Köyde öküzü sahip hane sayısı 72'dir. Toplam 74 hanenin olduğu hatırlanırsa bunlardan herhangi bir ekili-dikili tarım alanı olmayan ve koyun çobanı olan Pehlivanoğlu Hasan bin Hasan ile hizmetkar Çakırlıoğlu Mehmet bin Osman'ın dışında herkesin az ya da çok öküzü vardır. Bunlardan 3, 8, 10, 17, 25, 27, 36 numaralı hane reisleri 7-8 baş ile en çok kara sığır öküzüne sahip kişilerdir. Köyde 1 tane öküz sahibi olan tek kişi ise sığır çobanı Kerimoğlu Ali bin Mehmet'tir. Köyde öküz sahibi hane dikkate alındığında her hane başına yaklaşık 4 baş öküz düşer. Bu da göstermektedir ki, her hane reisi çift sürmede gücünden faydalanacağı en az bir çift öküzü sahiptir.

Tablo 6: Evciler'de Hane Reislerinin Sahip Oldukları Büyükbaş Hayvan Çeşitleri

Büyükbaş Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Sağmal İnek	84	47	1,8	15,2	1,14
Dölsüz İnek	112	45	2,5	20,3	1,51
Düğe ¹¹	22	11	2	4	0,3
Tosun ¹²	72	40	1,8	13	0,97
Kara Sığır Öküzü	263	72	3,7	47,5	3,55
Toplam	553			100,00	7,47

Başka bir deyişle, Evciler'de hayvanların %14,61'i (553 tanesi) büyükbaşdır. 553 Büyükbaş hayvanın %47,5'ini kara sığır öküzü oluşturmaktadır. Sonra sırasıyla dölsüz inek %20,3, sağmal inek %15,2, Tosun % 13 ve düğe (düve) %4 gelmektedir. Köyde 84 baş sağmal inek 47 hanenin elindedir. 74 haneli Evciler dikkate alındığında köyün süt ve süt ürünleri ihtiyacının sağmal koyunun yanı sıra, büyükbaş hayvanlar içinde %15,2 orana sahip sağmal ineklerden sağlandığını söylemek yanlış olmasa gerektir.

Yük ve Binek Hayvanları

1845 yılında Evciler'de 317 baş yük ve binek hayvanı vardır. Toplam yük ve binek hayvanlarının %72,6 (230 tanesi) merkep, %17,7'si (56 tane) deve, %6,9'u (22 tane) kısarak, %2,8'i (9 tane) bargir (at)'dir. Köyde 8 hanenin yük ve binek hayvanı yoktur. Yük ve binek hayvanı olan hane başına ortalama 5 hayvan düşmektedir. Toplam hane içinde her hane başına ise yaklaşık 4 adet, yük ve binek hayvanı (merkep, deve, kısarak ve at) düşmektedir. Yük ve binek hayvanları içerisinde en çok tercih edilen 230 baş ile merkep, en az bargir'dir. Yük ve binek hayvanlarına dair bir de şu söylenebilir. Köyde 13 hanenin elinde deve olup, bunlar çiftçiliğin yanında nakliyecilik işi de yapmaktadırlar. Ayrıca hayvancılık ile ilgili köyde arabacılık, koyun, öküz, sığır çobanlığı gibi meslekler de icra edilmektedir¹³.

¹¹ Türleri azaltabilmek adına düğe grubu içine düğe ve dölsüz düğe dahil edildi.

¹² Tosun grubu içine ise tosun, erkek tosun ve kara sığır tosunu dahil edildi.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Evciler'de Mesleki Yapılanma kısmına.

Tablo 7: Evciler'de Hane Reislerinin Sahip Oldukları Yük ve Binek Hayvanı Çeşitleri

Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oranı (%)	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Merkep ¹⁴	230	66	3,5	72,6	3,1
Kısrak ¹⁵	22	14	1,6	6,9	0,3
Bargir ¹⁶	9	5	1,8	2,8	0,1
Deve ¹⁷	56	13	4,3	17,7	0,8
Toplam	317			100	4,3

Küçükbaş Hayvancılık

Evciler'de yetiştirilen hayvanların çoğunluğunu %77,02 (2916 baş) ile küçükbaş hayvan oluşturmaktadır. Küçükbaş hayvanlar içinde koyun ve keçi türlerini saymak mümkündür. 2916 adet küçükbaş hayvanın %97'si (2831) koyun, %3 (85)'ü ise keçi türüne aittir. Köyde koyun yaygın olarak beslenmekte olup toplam 53 hanenin elindedir. Koyun sahibi hane başına yaklaşık 53 baş, keçi ise sade 12 hanenin elinde olup, bu türe sahip hane başına yaklaşık 7 keçi düşmektedir. Tablo 8 ve 9 incelendiğinde Evciler'de koyun yetiştiriciliğinin öneminin büyük olduğu anlaşılacaktır.

Evciler'de yetiştirilen küçükbaş hayvanların %30,8'i sağmal koyun (898), % 38,6'sı yoz koyun (1125), % 27,7'si de kuzudur. Buna karşılık % 0,8'i sağmal keçi (24), % 1'i yoz keçi (30), % 01,1'i (31) oğlaktır. Buna göre toplam hane başına düşen küçükbaş hayvan sayısı 39,4 iken, sağmal koyun sayısı 12,2 sağmal keçi sayısı ise 0,3'tür. Kısaca Evciler Köyü'nde 1845 yılındaki temettüât kayıtlarına göre, en fazla yoz koyun, sonra sağmal koyun ve kuzu beslenmektedir.

Tablo 8: Evciler Köyü'nde Hane Reislerinin Sahip Oldukları Küçükbaş Hayvan Çeşitleri

Küçükbaş Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Koyun	2831	53	53,42	97	38,2
Keçi	85	12	7,1	3	1,2
Toplam	2916			100	39,4

Tablo 9: Evciler'de Hane Reislerinin Sahip Oldukları Koyun ve Keçi Türleri

Küçükbaş Hayvan Çeşidi	Sayı	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Baş
Sağmal Koyun	898	53	16,9	30,8	12,2
Yoz Koyun ¹⁸	1125	47	23,9	38,6	15,2
Kuzu	808	45	18	27,7	10,9
Sağmal Keçi	24	12	2	0,8	0,3
Yoz Keçi	30	11	2,7	1	0,4
Oğlak	31	11	2,8	1,1	0,4
Toplam	2916			100	39,4

Arıcılık

Köyde bulunan 48 bab arı kovani 16 hanenin elindedir. 13 adet ile en çok arı kovani olan hane reisi Topaloğlu Hasan bin Ahmet'tir. Köyde bir arı kovani olan 7 hane, 2 kovani olan 3 hane, 4 kovani olan 3 hane, 5 kovani olan 2 hane bulunmaktadır. Bir arı kovaniından elde edilen gelir 9 kuruştur. Bölgeye göre değişmekle birlikte XX. yüzyılın başlarında bir arı

¹⁴ Türleri azaltabilmek adına merkep grubu içine dişi merkep, dölsüz merkep, dölsüz dişi merkep, yoz merkep, merkep sıpası, dişi merkep sıpası, erkek merkep, erkek sığa ve hamule merkep dahil edildi.

¹⁵ Kısrak grubu içine kısrak, döllü kısrak, dölsüz kısrak dahil edildi.

¹⁶ Bargir grubu içine bargir, tay, erkek tay dahil edildi.

¹⁷ Deve grubu içine torum (deve yavrusu), deve taylağı, yoz deve taylağı, hamule devesi, döl devesi dahil edildi.

¹⁸ Bu gruba yoz koyun, erkek yoz koyun şeklinde temettüât defterlerinde isimlendirilen koyun cinsleri dahil edildi.

kovanından ortalama olarak 4-6 kg. bal ile 300-600 gr. balmumu alındığı (Güran, 1998: 105) gerçeğinden hareketle köyde, aşağı yukarı 240 kg. bal ile 21600 gr. (yani 21,6 kg.) balmumu elde edildiği söylenebilir.

E. Arazi Dağılımı ve Toprak Kullanımı

Evciler'de hane reislerinin %96'sı ziraî faaliyet içerisindedir. Geri kalan %4'e giren koyun çobanı Pehlivanoğlu Hasan bin Hasan, hizmetkar Çakırlıoğlu Mehmet bin Osman ve asker sınıfından olan Karaisaoğlu Ali bin Mehmet'in ekip dikecek bir toprağı yoktur. Köyde halkın elinde bulunan ekili- dikili tarım alanları 4044 dönümdür. Bunlardan 3996 dönümü tahıl, 44 dönümü afyon, 4 dönümü bağdır. Köyde toplam hane başına düşen arazi miktarı yaklaşık 55 dönümdür. Toprağı olan hane başına düşen miktar ise yaklaşık olarak 57 dönümdür. Çeşitli açılardan yapılan hesaplar neticesinde görülüyor ki, aralarında büyük farklar yoktur. Köyde ekili tarım alanlarının oranı %99,9 iken dikili (bahçe) tarım alanları içinde değerlendirilen bağ oranı (%0,1) çok az olup Kuleoğlu Mehmet bin Hasan, Kazanoğlu Halil bin İbrahim ve Şeyhoğlu Hüsam bin İsmail olmak üzere 3 kişinin elindedir.

Tablo 10: Evciler'de Ekili-Dikili Tarım Alanları Dağılımı

Arazi Türü	Miktar (Dönüm)	Hane	Ortalama	Oranı % (Dönüm)	Toplam Hane Başına Düşen Miktar
Ekili (Tarla) Tarım Alanları					
Tahıl Ekili Tarla	3996	71	56,3	98,8	54
Afyon Tarlası	44	28	1,6	1,1	0,6
Ekili (Tarla) Tarım Alanları Top.	4040				54,6
Dikili (Bahçe) Tarım Alanları					
Bağ	4	3	1,3	0,1	0,1
Dikili (Bahçe) Tarım Alanları Top.	4				0,1
Ekili-Dikili Tarım Alanları Top.	4044			100	54,8

XX. yüzyılın başlarında Osmanlı tarım istatistiklerinde işletme büyüklükleri hakkında da bilgi verilmiştir. Bu istatistiklere göre bir ailenin mülkiyetinde olup olmadığına bakılmadan, nadasa bıraktığı ve ektiği toprakların yüzölçümüne göre tarım işletmeleri üçe ayrılmıştır. Yüz ölçümleri 10 dönümden az olanlar küçük, yüzölçümleri 10-50 dönüm arasında olanlar orta, yüzölçümleri 50 dönüm ve daha fazla olanlar büyük işletmeler olarak nitelendirilmiştir (Güran, 1998: 81, 82). Bu tanımlamaya binaen yapılan tablo 11 incelendiğinde görüleceği üzere Evciler'de yaşayan 74 hane reisinin %1,4'ü küçük, %39,1'i orta, %55,4'ü ise büyük ölçekli tarım işletmesi sahibi iken %4,1'inin ise hiç toprağı yoktur. Bu hesaplama yapılırken topraksız olan hane reisleri ayırt edilmeksizin bir değerlendirme yapılmıştır. Bu durumda Evciler'deki çiftçilerin %50'sinden fazlası büyük ölçekli tarım işletmesi sahibidir. Evciler'deki işletmelerin elindeki toprak miktarına göre bir değerlendirme yapıldığında ise büyük ölçekli tarım işletmelerinin köydeki toprakların %74,3'ünü, orta ölçekli tarım işletmelerinin %25,5'ini, küçük ölçekli tarım işletmelerinin ise % 0,2'sini ellerinde bulundurdukları görülür. Bu durumda büyük ölçekli tarım işletmeleri en çok, küçük ölçekli tarım işletmeleri ise en az araziye sahiptirler. Toplam 4044 dönüm araziye sahip olan işletmelerden büyük ölçekli tarım işletmesi, işletme başına yaklaşık olarak 73, orta ölçekli tarım işletmesi 36, küçük ölçekli tarım işletmesi ise 6 dönüm araziye sahiptir¹⁹.

Tablo 11: Evciler'de Bulunan Tarım İşletme Büyüklükleri ve Arazi Dağılımları (Dönüm)

İşletme Büyüklüğü	0	0,25-10	10-50	50-	Toplam
İşletme Sayısı	3	1	29	41	74
İşletme Sayısı %	4,1	1,4	39,1	55,4	100
Dönüm		6	1031	3007	4044
Dönüm %		0,2	25,5	74,3	100

¹⁹ Bkz. Tablo 12.

F. Gelirler

Evciler'e ait temettüât defterinde vergi mükelleflerinin gelir miktarları ve yıllık toplamları ayrı ayrı belirtilmiştir. Köyün gelirleri tarım, hayvancılık ve meslek diye gruplandırılabilir. Tarım geliri; ekili (tarla) tarım alanlarını, Hayvancılık geliri; sağmal inek, sağmal koyun, yoz koyun, sağmal keçi, yoz keçi, dişi merkep, humule devesi, döl devesi, kısarak, kulanlı kısarak, dölsüz kısarak ve arı kovanından elde edilen gelirleri²⁰, meslek gelirleri ise; hizmetkarlık, koyun, sığır, öküz çobanlığı, dülgerlik, nakliyecilik, arabacılıktan elde ettikleri gelirleri kapsamaktadır.

Tablo 12: Evciler Köyü Toplam Yıllık Geliri İçinde, Dört Gelir Grubunun Oran İtibariyle Dağılımı

Gelir Grubu	Miktar (Kuruş)	Hasılat Hane	Ortalama	Oranı%	Toplam Hane Başına Düşen Yıllık Gelir Miktarı (Kuruş)
Tarım	85356	71	1202,2	75,8	1153,5
Hayvancılık	22082	62	356,2	19,6	298,4
Meslek	5200	17	305,9	4,6	70,3
Toplam	112638			100	1522,1

Tablo 12'deki verilere incelendiğinde görüleceği üzere tarımdan 85356, hayvancılıktan 22082 ve meslekten 5200 kuruş gelir elde eden köyün toplam geliri 112638 kuruştur²¹. Köyde en büyük gelir tarım ürünlerinden (%75,8) elde edilmektedir. İkinci sırada hayvancılık gelirleri (%19,6), üçüncü sırada ise meslek gelirleri (%4,6) gelmektedir. Tarımdan toplam hane başına, yıllık gelir yaklaşık 1153 kuruş, hayvancılıktan 298 kuruş, meslekten ise 70 kuruş düşmektedir. Köyün toplam geliri 112638 kuruş olup, toplam gelirlerden ise toplam hane başına yaklaşık 1522 kuruş düşmektedir. Aynı tarihlerde Dazkırı Kazası'na bağlı Bolatlı'da toplam gelir 127915 kuruştur. Evciler toplam gelirinden 15277 kuruş daha fazla olmasına rağmen toplam hane (136 kişi) başına düşen miktar ele alındığında 941 kuruş olduğu görülmektedir. Evciler'de toplam hane (74) başına Bolatlı'ya göre 581 kuruş daha fazla gelir düşmektedir. Evciler'de hane reisi konumunda olan her kişinin tarım, hayvancılık ya da meslek geliri az ya da çok söz konusu iken, Bolatlı'da üç hane reisi konumunda olan Karaalioğlu Hasan bin Hasan (yetim), Arabacıoğlu Hasan bin Halil (ama) ve Bacakoğlu Ahmet bin Abdullah (ihtiyar) olduğu için herhangi bir gelir sağlamadıkları görülmektedir (BOA, ML.VRD.TMT. 7695, 7695A, 7695B).

Tarım Gelirleri (Hasılatı)

Tarım topraklarına sahip 71 hane hepsinin hasılat geliri vardır. Evciler'de ekili (tarla) tarım alanları 4040 dönüm olup 85356 kuruş gelir elde edilmiştir. Ekili tarım alanlarından dönüm başına ise 21,12 kuruş gelir elde edilmektedir. Dikili tarım alanları ise 4 dönüm bağdan ibaret olup herhangi bir gelir söz konusu değildir. Bu bağların 1'er dönümü Kuleoğlu Mehmet bin Halil ile Kazanoğlu Halil bin İbrahim, 2 dönümü ise Şeyhoğlu Hüsam bin İsmail'in elindedir. Ekili tarım alanlarından hasılatı olan haneler dikkate alındığında hane başına 1202,2 kuruş gelir elde edilmektedir. Bu durum da göstermektedir ki, Evciler'de 1844-1845 yıllarında köylüler dikili tarım alanlarından herhangi bir kazanç elde etmemektedirler. Aşağıdaki tabloda köydeki ekili tarım alanlarının dönüm başı hasılatı ele alınmıştır.

²⁰ Bu hayvanların yıllık gelirleri 7704 Numaralı Temettüât Defteri incelendiğinde nadir de olsa rastlanan küçük farkların dışında standarttır. Öyle ki, her bir sağmal ineğin yıllık geliri bazen 45 bazen de 50; sağmal koyun 10, yoz koyun 4, sağmal keçi 8, yoz keçi 2, dişi merkep 25, kısarak, kulanlı kısarak ve dölsüz kısarak 50'şer, döl devesi 150, arı kovani geliri ise 9 kuruştur. Bazı hayvanların ise bir süre sonra gelir getireceği hususundaki bilgiler "altmış ikide hâsılat vereceği" şeklinde belirtilmiştir.

²¹ Bolatlı'nın toplam yıllık geliri ve bu gelirlerin hane reisleri bazında ve vergi mükellefi bazında dağılımları hakkında detaylı bilgi için bkz. Ek 1.

Tablo 13: Evciler'deki Ekili-Dikili Tarım Alanlarının Dönüm Başı Hasılatı

Arazi Türü	Hasılat Miktarı (Kuruş)	Miktar (Dönüm)	Ortalama	Oranı (Dönüm)%	Hasılatı Olan Hane ²² Başına Düşen Gelir Miktarı
Ekili (Tarla) Tarım Alanları					
Tahıl Ekili Tarla	83800	3996	21	98,8	1180,3
Afyon Tarlası	1556	44	35,4	1,1	22
Ekili Tarım Alanları Top.	85356	4040	21,12	99,9	1202,2
Dikili (Bahçe) Tarım Alanları					
Bağ	0	4			0
Dikili Tarım Alanları Top.	0	4		0,1	0
Ekili-Dikili Tar. Alan. Top.	85356	4044	21,10	100	1202,2

Evciler Temettüat Defterinde tarım hasılatının elde edilmesine etki eden hububat ürünleri hakkında da bilgi vardır. Temettüat Defterlerinde köylüden alınan hububat öşür verileri neticesi üretilen hububatların ne kadar olduğu tespit edilebilir. Öşür bölgelere göre değişmekle birlikte ortalama her ürün üzerinden %10 oranında alınır. İşte bu bilgiye binaen vergiye esas olan toplam kilenin 10 katı alınarak toplam hububat üretimi tespit edilebilir. Toplam hububat üretimi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14: Evciler'de Üretilen Toplam Hububat Miktarı²³

Hububat Çeşidi	Kile ²⁴	Kile X 10	Kilogram
Hınta (Buğday)	652	6520	167277,1
Şaîr (Arpa)	660,5	6605	146961,25
Melaz	308	3080	79020,5
Burçak	91,5	915	23475,2
Toplam Hububat Üretimi	1712	17120	439230,7

Tablo 15: Evciler'de Üretilen Toplam Hububat Miktarının Hanelere Göre Dağılımı

Hububat Çeşidi	Toplam Hububat Miktarı (Kile)	Hane	Ortalama	Oranı %	Hasılat Hane ²⁵ Başına Düşen Miktar (Kile)	Toplam Hane Başına Düşen Miktar (Kile)
Hınta (Buğday)	6520	70	93,1	38,1	91,8	88,1
Şaîr (Arpa)	6605	70	94,4	38,6	93	89,3
Melaz	3080	69	44,6	18	43,4	41,6
Burçak	915	58	15,8	5,3	12,9	12,4
Toplam	17120			100	241,1	231,4

Tablo 14 ve 15 incelendiğinde görüleceği üzere ele alınan dönemde Evciler'de buğday, arpa, melaz ve burçak gibi tahıl ürünleri üretilmektedir. Köyde toplam 17120 kile tahıl üretilmiştir. Tahıl üretiminin %38,1'i buğday, %38,6'sı şaîr, %18'i melaz ve %5,3'ü burçaktır. Hayvanlar için kırma yaptırılarak yem olarak kullanılan ve buğdayın yetmediği durumlarda da insanlar tarafından öğütülüp ekme yapılarak tüketilen arpa incelenen dönemde Evciler'de 6605 kile üretilmiştir. Arpadan 85 kile daha az üretilen buğday ise bir yılda 6520 kile (167.277,1 kg.) olarak hasat edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde kişi başına yıllık buğday tüketimi (190-235

²² Hasılat hane 71'dir.

²³ Evciler temettüat defterinde, tarım ürünlerinin üretim miktarı belirtilmediği için, ürünlerden alınan % 10 oranındaki öşür vergisinden hareketle yaklaşık üretim miktarı tespit edilmeye çalışıldı.

²⁴ 1841 yılından itibaren Türkiye'de her yerde kile =35,27 litre'dir. Yani 20 okkalık eski buğday ağırlığına eşittir. Eski buğday ağırlığı ise; İstanbul'da, buğdayda kile, 20 okka, yani 25, 656 kg olarak hesaplanırdı. Kile Arpa ticaretinde de 22,25 kg. üzerinden işlem görürdü. Resmi İstanbul kilesi yanında Anadolu'da bir takım yerel kile ölçüleri de bulunuyordu. Walter Hinz, "İslam'da Ölçü Sistemleri", Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi, çev. Acar Sevim, S. 5, İstanbul 1990, s. 51. Bu çalışmada hesaplamalar yapılırken arpa hariç hububatın her türü için 1 kile=25, 656 kg., arpa için ise 1 kile=22,25kg. olarak alındı.

²⁵ Hasılat hane 71'dir.

kg.)'dir (Güran, 1998: 217). Evciler'de köyün bu tarihlerdeki tahmini nüfusu ise 481'dir. Köyde herkesin buğday unu tükettiği kabul edilirse, yıllık buğday tüketimi en az 91.390 kg.'dir. Üretilen buğdayın (167.277,1 kg.) yaklaşık beşte birinin (33.455,42 kg.) tohum olarak ayrıldığı da hesap edilirse (Güran, 1998: 99), geriye yaklaşık 133.821,68 kg. buğday kalır. Bu da göstermektedir ki, Evciler köylüsü 42431,68 kg. tüketim fazlası buğday üretmiştir. Dolayısıyla Evciler köylüsü, fazla üretmiş olduğu buğdayı pazarlarda satmak suretiyle başka ihtiyaçlarını karşılamak için gelir temin etmiş olabileceği düşünülmektedir. Aynı tarihlerde 136 haneli Bolatlı Köyü'nde üretilen buğday toplam ihtiyacı karşılamamaktadır (BOA, ML.VRD.TMT. D., 7695, 7695A, 7695B).

Toplam hane başına 88,1 kile buğday, 89,3 kile arpa, 41,6 kile melaz, 12,4 kile burçak düşmektedir. Kısacası toplam hane başına ortalama düşen hububat miktarı 231,4 kile'dir. Hasılat hane başına ise 91,8 kile buğday, 93 kile arpa, 43,4 kile melaz, 12,9 kile burçak düşmektedir. Kısacası toplam hasılat hane başına ortalama düşen hububat miktarı da 241,1 kile'dir. Toplam hasılat hane başına düşen hububat miktarı ile toplam hane başına düşen miktar arasında 9,7 kile fark vardır. Bu fark ise, köyde hububat hasılatı olmayan hanelerden kaynaklanmaktadır.

Evciler Temettuat Defterinde bir sonraki yılın tahmini tarım hasılatı da belirtilmiştir. Buna göre köyde tahmini tarım hasılatı 54868,5 kuruştur. H.1260/M.1844 yılı tarım hasılatı ile H.1261/M.1845 yılı tahmini tarım hasılatı karşılaştırıldığında tahmini hasılat 30487,5 kuruş daha düşük çıkmaktadır. Tahmini tarım hasılatı bu çalışmanın sınırları dışında kaldığı için hane başı ortalamaları ve hane sayıları tahliline girilmeyecektir. Sadece aşağıdaki tablo verilmek suretiyle yetinilecektir.

Tablo 16: Evciler'deki Tahmini Tarım Hasılatı

Tahmini Gelir Grubu	Miktar (Kuruş)	Tahmini Hasılat Hane	Ortalama	Toplam Hane Başına Düşen Yıllık Gelir Miktarı (Kuruş)
Tarım	54868,5	70	783,8	741,5

Hayvancılık Hasılatı

Evciler'de tarım ve hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Tarımdan sonra ikinci sırada yer alan hayvancılık gelirleri 22.082 kuruştur. Toplam gelirler içerisinde hayvan gelirlerinin oranı %19,6'dır. Hayvancılık hasılatını büyükbaş, küçükbaş, yük-binek ve arıcılık olarak dört grupta incelenebilir. Tablo 18'deki veriler incelendiğinde görüleceği üzere, hayvancılık hasılatında ilk sırayı küçükbaş hayvancılık (%63,1), ikinci sırada büyükbaş (%17,6), üçüncü sırada yük-binek (%17,3) almaktadır. Arıcılık hasılatının toplam hayvancılık hasılatı içindeki oranı ise %2'dir. Köyde bulunan tüm hane reislerinin (74) hayvanı vardır. Yalnız bunlardan hayvanı olmasına rağmen herhangi bir gelir temin etmeyen 12 hane söz konusudur. Bunlar 13, 21, 30, 34, 45, 52, 53, 54, 56, 71, 72 ve 75 numaralı hanelerdir. Köyde toplam hanelerin %83,8'inin hayvancılık hasılatı vardır. Toplam hayvancılık hasılatının (22082 kuruş), toplam hasılat (112638) içindeki payına bakıldığında ise %19,6 olduğu görülmektedir. Toplam hayvancılık hasılatı içinde ise küçükbaş hayvancılık hasılatı 13.946 kuruştur. Gelir getiren küçükbaşlar, sağmal koyun, yoz koyun, sağmal keçi ve yoz keçidir. Evciler'de hayvan yetiştiriciliği içerisinde küçükbaş hayvanlar (63,1) önemli bir yer tutar. Köylülerin et, süt, yün, gübre, deri ve yapağı ihtiyaçlarının giderilmesinde önemli rolleri vardır. Köyde üretilen süt ve süt ürünleri ayrıca ele alınacak olursa, günde iki kez olmak üzere, inek ve mandalar on, koyunlar beş, keçiler altı ay sağlabiliyordu. Öyle ki, Osmanlı Devleti'nde XX. yüzyılın başlarında yöresine göre değişmekle birlikte, bir inek yılda 192-770 litre ve bir koyun yılda 51-77 litre dolaylarında süt verebiliyordu (Güran, 1998: 100, 104). Tablo 17'de yapılacak hesaplamalarda Tevfik Güran'ın vermiş olduğu bu değerlerin ortalaması kullanılmıştır. Kısaca 1844-1845 yılında bir sağmal inek'in yılda ortalama 481, sağmal koyun ve keçinin de yılda 64 litre süt verebileceği hesap edilmiştir.

Tablo 17: Evciler'de Hane Reislerinin Süt Üretimi

Hayvan Türü	Sayı	Hane	Yıllık Toplam Süt Üretimi (Litre)	Yıllık Toplam Hane Başına Düşen Süt Miktarı (Litre)	Günlük Toplam Hane Başına Düşen Süt Miktarı (Litre)
Sağmal İnek	84	47	40404	546	1,5
Sağmal Koyun	898	54	57472	776,7	2,1
Sağmal Keçi	24	12	1536	20,8	0,1
S. Büyükbaş Top.	84		40404	546	1,5
S. Küçükbaş Top.	922		59008	797,4	2,2
Toplam	1006		99412	1343,4	3,7

Tablo 17 incelendiğinde görüleceği üzere Evciler'de toplam 1006 büyük ve küçükbaş hayvandan üretilen yıllık süt miktarı 99.412 litredir. Bunun 59.000 litresi Küçükbaş hayvanlardan, 40.404 litresi de büyükbaş hayvanlardan elde edilmektedir. Evciler'de günlük yaklaşık olarak 272,4 litre süt üretilmektedir. Yıllık süt üretim miktarının %59,4'ü küçükbaş hayvanlardan, %40,6'sı büyükbaş hayvanlardan karşılanabilmektedir. Evciler'de hane başına günlük sağmal büyükbaş ve sağmal küçükbaş hayvan sütü yaklaşık 4 litre düşmektedir. Köylülerin elde ettikleri sütü, süt olarak tükettikleri gibi yağ, yoğurt ve peynir olarak da değerlendirdikleri bilinmektedir. Tefvik Güran'ın tespit ettiğine göre XIX. yüzyılda ortalama olarak 1 kg. yağ için 20 litre inek sütü, 1 kg. peynir için de 5,5 litre koyun sütüne ihtiyaç vardır. Bir ineğin yılda verdiği süttten 38,5 kg. yağ, bir koyunun verdiği süttten 12,8 kg. peynir elde etmek mümkündür (Güran, 1998: 104). Bu arada küçükbaş hayvanlardan elde edilen diğer önemli bir ürün ise yün ve yapağı idi. XIX. Yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti'nde ortalama olarak yılda bir koyundan 950 gr. yün, bir tiftik keçisinden 1900 gram tiftik, bir kıl keçisinden 375 gram kıl elde edilebiliyordu. Bu durumda Evciler'de koyun adedi 2023, keçi ise 54 tane idi. Bu hesaplama kuzu ve oğlaklar dahil edilmedi. Köyde koyunlardan 1921,85 kg. yün elde edilmiştir. Bu elde edilen yünlerden toplam hane başına yaklaşık 26 kg. düşmekte olup, hane halkı bunu evin ihtiyaçları için yatak, minder yapmada, eğirdikten sonra kazak ve çorap örmede, yünü iplik yaptıktan sonra boyayıp ıstarlarında ya da tezgahlarında halı, kilim, heybe, un ve buğday çuvalı dokuyarak kullanıyor olsalar gerektir. Evciler'de Temettüat Defteri'nde yazılan keçinin tiftik, kıl gibi hangi tür olduğu belirtilmediği için köyde keçiden elde edilen tiftik ve kıl miktarı hesaplanmadı.

Büyükbaş hayvancılık hasılatı ise 3879 kuruş olup toplam hayvancılık hasılatı içinde %17,6'lık bir paya sahiptir. Evciler Köyü'nde gelir getiren tek büyükbaş hayvan sağmal inektir. Dölsüz inek, kara sığır öküzü, düğe ve tosunlar için ise incelenen temettüat defterinde herhangi bir gelir kaydı yoktur.

Yük ve binek hayvanı hasılatı ise 3825 kuruştur. Dişi merkep, hamule devesi, döl devesi, kısarak, kulanlı kısarak, dölsüz kısarak gelir getiren yük ve binek hayvanlarındandır. Bunlar içinde 1800 kuruş ile döl devesi hasılatı ilk sırayı almaktadır. Sonra sırasıyla dişi merkep (1375 kuruş), kısarak (400 kuruş), hamule devesi (150 kuruş), kulanlı kısarak (50 kuruş), dölsüz kısarak (50 kuruş) gelmektedir. Yük ve binek hayvanları hasılatı hayvancılık hasılatı içinde ele alındı. Çünkü bu hasılatların nasıl elde edildiği hususunda kesin bir şey söylemek zordur. Yük ve yolcu taşımacılığı sonucu hasılat elde edildiği düşünülmekte ise de bu tür hasılatlar zaten her hane için ayrı ayrı belirtilmiştir. Burada sözü edilen hasılat türleri ise, her baş hayvan için bir senelik olarak kaydedilmiştir (Özçelik, 2005: 142).

Arıcılık ise toplam hayvancılık hasılatı içinde %2'lik paya sahiptir. Bu paya bakıldığında toplam hayvancılık hasılatı içinde arıcılık hasılatının önemli bir katkısının olmadığı görülmektedir. Öyle ki, Evciler'de arıcılık yapan 16 hane toplam 432 kuruş gelir elde etmiştir. Bu hanelerin hayvancılık hasılatı olan haneler (62 hane) içindeki payı ise 25,8'dir.

Tablo 18: Evciler Köyü Hayvancılık Hasılatı Dağılımı

Hayvan Çeşidi	Hasılat Miktarı (Kuruş)	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Miktar (Kuruş)
Büyükbaş	3879	46	84,3	17,6	52,4
Yük ve Binek	3825	42	91,1	17,3	51,7
Küçükbaş	13946	49	284,6	63,1	188,5
Arıcılık	432	16	27	2	5,8
Toplam	22082			100	298,4

Meslek Hasılatı

Evciler'de 17 hanenin meslek geliri olup bu da köydeki hanelerin %23'ünü oluşturmaktadır. Toplam hasılatın %4,6'sını meydana getiren meslek hasılatı toplamı 5200 kuruştur. 1844-1845 yılı Evciler Temettüat Defteri incelendiğinde halkın geçim kaynağının tarıma dayalı olduğu, 74 hane olan köy halkının 71 hanesinin tarım ile uğraştığı, bunun yanında köyde hayvancılığın da önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Köydeki meslek gruplarına bakıldığında ise doğal olarak ziraat ve hayvancılığa dayalı mesleklerin varlığı dikkati çekmektedir. Koyun, sığır, öküz çobanı, hizmetkar, nakliyecisi, dülger, arabacı gibi. Meslek gelirleri içinde de ilk sırayı 3900 kuruş ile nakliyecilik almakta olup 12 hane reisi bu işi yapmaktadır. Toplam meslek hasılatı içinde nakliyecilik hasılatı % 75'lik bir paya sahiptir. İkinci sırada %5,8 ile dülgerlik, üçüncü sırada %4,8 ile öküz çobanlığı, dördüncü sırada %3,8 ile arabacılık, koyun ve sığır çobanlığı, son sırada ise %3'lük bir pay ile hizmetkârlık gelmektedir. Meslek geliri olan toplam hane başına düşen hasılatı bakıldığında ise 52,7 kuruş ile nakliyecilik mesleği gelirinin ilk sırada olduğu görülmektedir.

Tablo 19: Evciler Meslek Hasılatı Dağılımı

Meslek Adı	Miktar (Kuruş)	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hane Başına Düşen Miktar
Nakliyecisi	3900	12	325	75	52,7
Dülger	300	1	300	5,8	4,1
Arabacı	200	1	200	3,8	2,7
Koyun Çobanı	200	1	200	3,8	2,7
Öküz Çobanı	250	1	250	4,8	3,4
Sığır Çobanı	200	1	200	3,8	2,7
Hizmetkâr	150	1	150	3	2
Toplam	5200			100	70,3

G. Vergiler

Evciler Temettüat Defteri verilerine göre, gelirler kısmında da belirtildiği üzere köylünün tarım, hayvancılık ve meslek gelirlerinin olduğu tespit edildi. Özçelik'in de ifade ettiği gibi bu gelirlerin elde edilebilmesi için yapılan faaliyetler neticesi bir takım giderlerin de olduğu muhakkaktır (Özçelik, 1999: 394). Ancak temettüat kayıtlarından bu dönemle ilgili giderler hakkında bilgi edinmek mümkün değildir. Bu yüzden bu çalışmada giderler olarak sadece vergiler üzerinde durulacaktır. Bunlardan biri vergi-yi mahsus²⁶, diğeri de aşar'dır. Tablo 20 verilerine göre köyün bir yılda ödediği vergi-yi mahsus 13.272,5 kuruş, aşar ise

²⁶1840 yılından itibaren tatbik edilmeye başlanan ve bazı istisnalar dışında ekonomik durumuna göre herkesten alınan bir vergi olan vergi-yi mahsus; Tanzimat idarecileri tarafından örfi vergiler yerine konulmuş olup, "An-cemaatin vergi", "Vergü-yi Mahsus", "Vergü" ve "Komşuca alınan vergü" gibi adlar verilmiştir. Bu verginin miktarı liva ölçeğinde belirlenirdi. Bu miktar livaya bağlı kazalar arasında paylaşırlardı. Sonra kazanın müdür ve meclis azaları, nüfusun etnik özelliğine göre imam, papaz ve kocabaşı gibi kişilerin katıldığı toplantıda kasaba ve köylere düşen miktar tespit edilir en sonunda da köy ve mahalle düzeyinde kişilerin ödeme güçlerine göre paylaşırlardı. Bu yeni vergi uygulamasında esas alınan malî gücün ölçüsü olarak halkın emlak, arazi ve hayvanı, ticaretle uğraşıyorsa geliri esas alınmakta idi. Bu vergiyi köy veya mahallenin muhtar, kocabaşı, imam veya papazı yapardı. Tahsil ettikleri miktarı hane reisinin adının bulunduğu tevzi defterine kaydederdiler. Sonra parayla birlikte defteri kazaya götürürler ve herkesin ödediği vergi kaza meclisindeki deftere işlenip tevzi defterine gelen paranın tutarı ve tarihi yazılıp müdür ve sandık emini tarafından mühürlenirdi. Verginin tahsilatında ve muhassıllara tesliminde güvenliği sağlamak için zabtîye askerleri de görevlendirilirdi. (Öztürk, 1996: 174, 175).

10.013,5 kuruştur²⁷. Arada 3259 kuruş fark vardır. Evciler'in ödediği vergilerin % 57'sini vergi-yi mahsus, % 43'ünü aşar oluşturmaktadır. Hane bazında bir değerlendirme yapıldığında ise köydeki hanelerin %90,5 (67 hane) vergi-yi mahsus, %96'sı (71 hane) de aşar ödediği görülmektedir. Vergi ödeyen hane başı vergi-yi mahsus ortalaması 198,1 kuruş iken, aşar ortalaması ise 141,04 kuruş'tur. Toplam hane başına düşen vergi-yi mahsus 179,4 kuruş, aşar ise 135,3 kuruştur. 23.286 kuruş olan toplam vergiden toplam hane başına düşen ise yaklaşık 315 kuruştur. Toplam verginin toplam hasılat içindeki payı değerlendirildiğinde ise Evciler'de yaşayan hane reislerinin toplam gelirlerinin % 20,7'sini vergi olarak ödedikleri görülür.

Tablo 20: Evciler'de Ödenen Vergi Türleri ve Toplam Vergi İçindeki Payı

Vergiler	Miktar (Kuruş)	Toplam Vergi Veren Hane	Vergi Veren Hane Ortalaması (Kuruş)	Oranı %	Toplam Hane Ortalaması (Kuruş)	Vergi Yüğü %
Vergi-yi Mahsus	13272,5	67	198,1	57	179,4	11,8
Öşr	10013,5	71	141,04	43	135,3	8,9
Toplam	23286			100	314,7	20,7

Tarım ürünlerinden alınan öşr genellikle yıllık hasılatın 1/10 idi. Ya da bazı ürünlerin üretim miktarlarının belli sayılarla çarpımı öşr olarak alınmaktaydı (Özçelik, 1999: 398). Tablo 21 incelendiğinde görüleceği üzere Evciler'de hasılat elde edilen tarım ürünleri buğday, arpa, melaz, burçak ve afyondur. Buğdayın kilesinden 7 kuruş, arpa kileden 4 kuruş, melaz ile burcak kileden 5'er kuruş öşr alınmaktadır. Tarım öşrü içinde en çok hınta ve şaîr öşrü veren haneler gelmektedir. Bunları melaz (69 hane) ve burcak (57 hane) takip etmektedir. Toplam tarım öşrü içinde de ilk sırayı (4567,5 kuruş) ile buğday öşrü almaktadır. Sonra sırasıyla şaîr, melaz ve burcak gelmektedir.

Evciler'de tarım ürünlerinden sonra kovanlardan da öşr alındığı görülmektedir. Kovan başı 1 kuruş öşr alınmaktadır. Kovan öşrü veren hane sayısı 19 olup toplam kovan öşrü miktarı 55 kuruştur. Toplam öşr içinde % 0,6 gibi düşük bir paya sahiptir. Kovan öşrünün toplam hasılat içindeki vergi yükü (0,05) de oldukça düşüktür. Adet-i ağnam öşrü ise 50 hane tarafından verilmekte olup 618,5 kuruştur. Toplam hasılat içindeki vergi yükü ise 0,55'dir. Tablo 21 verilerinden de anlaşıldığı üzere, toplam hasılat içinde toplam öşr yükü %8,89'dur. Toplam öşrün büyük çoğunluğu ise %93,2 ile tarım öşrüdür. Adet-i ağnam ve öşr-ü Kovan ise %6,8'dir. Bu oranın düşük olmasında hayvanlar için kovan ile adet-i ağnam dışında hayvan öşrü yazılmaması etkili olsa gerektir.

Tablo 21: Evciler'deki Hane Reislerinin Verdiği Toplam Öşr Miktarı Türleri ve Vergi Yüğü

	Öşr Miktarı (Kuruş)	Hane	Ortalama	Oranı %	Toplam Hanedeki Payı	Vergi Yüğü
Ekili (Tarla) Tarım Öşrü						
Hububat Öşrü						
Hınta	4567,5	70	65,3	45,6	61,7	4,06
Şaîr	2636	70	37,7	26,3	35,6	2,34
Melaz	1535	69	22,3	15,3	20,7	1,36
Burçak	457,5	57	8	4,6	6,2	0,4
Hububat Öşrü Toplam	9196			91,8	124,3	8,16
Afyon	144	59	2,4	1,4	2	0,13
Ekili Tarım Öşrü Top.	9340			93,2	126,2	8,29
Hayvan Öşrü						
Adet-i Ağnam	618,5	50	12,4	6,2	8,4	0,55

²⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Maliye Nezareti Temettüât Defterlerinden 7704 numaralı Evciler Temettüât Defterinin 12a. sayfasında köyün bir yılda ödediği vergü-yi mahsus 13272,5 kuruş, aşar da 9964,5 kuruş olarak belirtilmiştir. Defterin içeriğinin gözden geçirilip okunması ve yapılan toplama neticesinde bizim elde ettiğimiz aşar vergisi oranı ise 10.013,5 kuruştur. Elde edilen veriler ile defterde belirtilen toplam aşar vergisi miktarı arasında 49 kuruşluk bir fark tespit edilmiştir. Vergiler ile ilgili değerlendirme yapılırken defterin içerisinde yer alan verilerin tek tek okunması neticesinde elde edilen değerler kullanılmıştır. BOA, ML.VRD. TMT., 7704, 7704A.

Kovan Öşrü	55	19	2,9	0,6	0,7	0,05
Toplam Hayvan Öşrü	673,5			6,8	9,1	0,6
Toplam Öşr Miktarı	10013,5			100	135,3	8,89

Evciler'de toplam 74 hane reisi olup, aynı hanede yaşayan şahıslar da dikkate alındığında toplam 93 vergi mükellefi bulunmaktadır. Bunlardan da 5'i çeşitli sebepler ile vergiden muaf tutulmuşlardır. Toplam 88 vergi mükellefinden köyde en az vergi veren, asker sınıfından olan 3 kuruş vergi veren Karaisaoğlu Ali bin Mehmet'tir. Sonra sırasıyla Şeyhoğlu Hüsam bin İsmail'in hanesi tahtında bulunan ve öküz çobanlığı yapan oğlu Yusuf bin Hüsam (24 kuruş) ile sığır çobanlığı yapan Kerimoğlu Ali bin Mehmet (35,5 kuruş) gelmektedir. Evciler'de en yüksek vergiyi ise zirai faaliyetlerle uğraşan ve nakliyecilik de yapan Dedeoğlu Mustafa bin Ebubekir (684,5 kuruş) vermiştir. Sonra sırasıyla 539 kuruş ile ziraat ve nakliyecilik yapan Ayvazoğlu Abdülkadir bin Mehmet, 517 kuruş ile yine ziraat ve nakliyecilik ile uğraşan Yunusimamoğlu Ömer bin Mehmet gelmektedir.

Evciler'de küçük yaşta olan ve vergi ödemeye gücü yetmeyen çocuklardan vergi alınmadığı görülmektedir. Öyle ki, Yunusimamoğlu Ömer bin Mehmet'in hanesinde bulunan ölmüş kardeşlerinin 10 yaşında yetim oğlu Abdülkadir bin Mustafa'ya ve 1 yaşındaki Yunus bin Yunus'a vergi tahakkuk ettirilmemiştir.

Bir iş tutan ama vergi verecek gelir fazlası olmayan yoksullar, kendi geçimini de başkalarının yardımıyla sürdüren, yardıma muhtaç olan kimseler de vergiden muaf tutulmuşlardır. Öyle ki, Pehlivanoglu Hasan bin Hasan'ın sadece 3 sağmal koyun, 13 yoz koyun ve 3 baş da kuzusu vardır. Bunlardan yıllık toplam 82 kuruş hasılat elde etmiştir ama koyun çobanı Pehlivanoglu Hasan bin Hasan vergiden muaf tutulmuştur. Yine hizmetkârlık yapan Çakırlıoğlu Mehmet bin Osman'ın 1'er baş sağmal inek ile erkek merkebi vardır. Üstelik sağmal inek'den 50 kuruş geliri söz konusu olmasına rağmen vergiden muaf tutulmuştur. Çiftçilik yapan ve 10 dönüm mezru tarla sahibi olan ve 150 kuruş hasılat elde eden, aynı zamanda 2 kara sığır öküzü, 1'er tane dölsüz merkep ve erkek sıpası olan İnceoğlanoğlu Abdullah bin Mehmet de vergiden muaf tutulmuştur.

Sonuç

Evciler, 1844-1845 yıllarındaki Osmanlı idari taksimatına göre, Dazkırı Kazası'na bağlı, 74 haneli tahmini nüfusu 481 olan bir köy statüsündedir. Bu köyün iktisadi ve sosyal yapısı incelendiğinde tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu görülür. Ziraî üretimin en önemli kısmını ekili (tarla) tarım alanları oluşturmaktadır. Ekili tarım alanlarında başta buğday olmak üzere arpa, melaz, burçak ve afyon üretilmektedir. Hayvancılık incelendiğinde ise, köyde toplam hane başına 39,4 küçükbaş, 7,5 büyükbaş, 4,3 yük ve binek hayvanı düştüğü görülmektedir. Köyde toplam 553 büyükbaş hayvan olup bunların içinde de başı kara sığır öküzü (263 baş) çekmektedir. Toplam hane başına en az 3 kara sığır öküzü düşmektedir. Bu da gösteriyor ki, tarıma dayalı ekonomisi olan Evciler'de, çift sürmede kara sığır öküzü tercih edilmiştir. Köyde bulunan 48 bab arı kovanı 16 hanenin elindedir. 13 adet ile en çok arı kovanı olan hane reisi ise Topaloğlu Hasan bin Ahmet'tir.

Evciler'de bulunan hanelerin tamamına yakını herhangi bir şekilde hasılat elde etmektedir. Köyün toplam hasılatı 112.638 kuruştur. Bunun %75,8 (85.356 kuruş)'i tarım, %19,6 (22.082 kuruş)'sı hayvancılık ve %4,6 (5.200 kuruş)'sı meslek hasılatıdır. 4 dönüm dikili, 4040 dönüm ekili tarım alanları olan Evciler Köyü'nde sadece ekili tarım alanlarının hasılatı söz konusudur. Bu miktar 85.356 kuruş olup köyün toplam hasılatının %75,8'ini oluşturur. Bu durum da gösteriyor ki, Evciler'de tarıma dayalı ekonomi ilk sıradadır. İkinci sırada hayvancılık hasılatı gelmekte olup, 22.082 kuruştur. Toplam gelirler içerisinde hayvan gelirlerinin oranı %19,6'dır. Hayvancılık hasılatında ilk sırayı küçükbaş hayvancılık (%63,1), ikinci sırada büyükbaş (%17,6), üçüncü sırada yük-binek (%17,3) almaktadır. Arıcılık hasılatının toplam hayvancılık hasılatı içindeki oranı ise %2'dir. Bu orana bakıldığında arıcılık hasılatının köyde önemli bir paya sahip olmadığı görülmektedir. Evciler'de oturan hane reislerinin elde ettikleri meslek gelirleri ise toplam hasılatın %4,6'sını oluşturmaktadır. Toplam meslek hasılatı içinde

nakliyecilik hasılatı ilk sırada olup %75'lik bir paya sahiptir. Bu arada köyde, koyun, sığır, öküz çobanı, hizmetkar, nakliyecisi, dülger, arabacı gibi ziraat ve hayvancılığa dayalı mesleklerin varlığı dikkati çekmektedir.

Evciler'de incelenen dönemde vergi-yi mahsus ve öşr adı altında iki kalem de vergi ödendiği görülmektedir. 23.286 kuruş olan toplam verginin %57'si vergi-yi mahsus, %43 ise öşr'dür. Evciler ahalisinin toplam vergi yükü ise %20,7'dir.

KAYNAKÇA

A. Arşiv Belgeleri

BOA, ML.VRD. TMT., Nr. 7704, 7704A.
BOA, ML.VRD. TMT., Nr. 7695, 7695A, 7695B.
BOA, MAD., Nr. 2498.

B. Diğer Kaynaklar

BARKAN, Ömer Lütfi (1953). "Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", Türkiyat Mecmuası, C. X, s. 1-26.
GÜRAN, Tevfik (1998). 19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı, İstanbul: Eren Yayınları.
HINZ, Walter (1990). "İslam'da Ölçü Sistemleri", Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi, S. 5, s. 1-82.
KÜTÜKOĞLU, Mübahat S. (1995). "Osmanlı Sosyal ve İktisat Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri", Belleten, C. LIX, S. 225, s. 395-412.
ÖZÇELİK, Selahittin (1999). "XIX. Yüzyılda Kadıköy'de (Babadağ) Sosyal ve İktisadi Hayat", I. Babadağ Sempozyumu Tarihte ve Günümüzde Babadağ, s. 370-429.
ÖZÇELİK, Selahittin (2005). XIX. Yüzyıl Ortalarında Acıpayam ve Çevresi (Temettuat Defteri İncelemesi, Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları.
ÖZTÜRK, Said (1996). Tanzimât Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
ŞAHİN, İlhan (1982). "XVI. Asırda Halep Türkmenleri", Tayyip Gökbilgin Hatıra Sayısı, s. 687-712.

Ek 1: Evciler'in Toplam Yıllık Geliri (1845)

Hane	No	Adı	Tarım	Hayvancılık	Meslek	Toplam
1	1	Kokucuoğlu Ali bin Hüseyin	954	318	0	1272
2	9	Ayvazoğlu Mehmed bin Ahmet	1391	509	0	1900
3	15	Eskicioğlu İbrahim bin Mustafa	936	744	0	1680
	17	Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşıoğlu Ömer bin Hasan	846,0	336,0	0	1182
4	19	Kokucuoğlu İsmail bin Hasan	1764	449	200	2413
5	24	İslamoğlu Molla Osman bin Hasan	894,5	226	0	1120,5
6	27	İslamoğlu Ömer bin Ebubekir	787,5	730	0	1517,5
7	29	Kuleoğlu Hacı Musa bin İbrahim	1963	499	500	2962
8	31	Kuleoğlu Mehmet bin Halil	1314	268	0	1582
	33	Karındaşı tahtında bulunan Karındaşı Osman bin Halil	1143	247	0	1390
9	34	Kabadoğlu Hüseyin bin İsmail	1170	585	400	2155
10	37	Kuleoğlu Hacı Hasan bin İsmail	1026	558	100	1684
	41	Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşı Ali bin İsmail	967,5	727	200	1894,5
11	43	Kabakoğlu Mehmet bin Ali	913,5	505	300	1718,5
12	47	Yunusimamoğlu Ömer bin Mehmet	1017	331	400	1748
	48	Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşıoğlu yetimi Abdülkadir bin Mustafa	0	0	0	0
	49	Merkumun diğer yeğeni hanesi tahtında bulunan karındaşıoğlu Yunus bin Yunus	0	0	0	0
13	50	Yusufoğlu Osman bin İbrahim	684	0	0	684
14	51	İsa oğlu Süleyman bin Hasan	621	51	0	672
15	52	Şakiroğlu Abdurrahman bin Mehmet	1525,5	170	0	1695,5
16	55	Donbayoğlu Mustafa bin Ali	1183,5	104	0	1287,5
	58	Karındaşı diğer Donbayoğlu Ömer bin Ali	1224	63	0	1287
17	62	Yahya oğlu Mehmet bin Hasan	1215	380	0	1595

	63	Karındaşı diğer Yahyaoğlu İsmail bin Hasan	1737	461	0	2198
18	65	Mahmutoğlu İbrahim bin Veli	1971	385	0	2356
19	70	Mahmutoğlu Hasan bin Veli	918	90	0	1008
	73	Merkumun hanesinde bulunan diğer Mahmutoğlu Mahmut bin Hasan	553,5	25	0	578,5
20	76	Karayunusoğlu Abdülkerim bin Mustafa	891	1130	0	2021
21	78	<i>Kelyunusoğlu Osman bin Ahmet²⁸</i>	0	0	0	0
22	79	İbişoğlu Mustafa bin İbrahim	967,5	686	0	1653,5
23	85	Topaloğlu Mustafa bin Ahmet	355,5	582	100	1037,5
24	87	Topaloğlu Hasan bin Ahmet	355,5	265	200	820,5
25	90	Çavuşoğlu Hasan bin Veli	1278	357	0	1635
	94	Merkumun hanesi tahtında bulunan Ömerzadesi diğer Çavuşoğlu Hüseyin bin İbrahim	841,5	25	0	866,5
	95	Merkumun hanesi tahtında bulunan Ömerzadesi diğer Çavuşoğlu Süleyman bin Hasan	468	140	0	608
26	97	Seferoğlu Abdurrahman bin Osman	900	70	0	970
	98	Seferoğlu Hüsam bin Osman	774	114	0	888
27	99	Dedeoğlu Mustafa bin Ebubekir	931,5	1152	500	2583,5
	100	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Yusuf bin Mustafa	1012,5	317	400	1729,5
28	108	Balcıoğlu Veli bin Süleyman	769,5	117	0	886,5
	109	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu İbrahim bin Veli	747	284	0	1031
29	110	Çömüşoğlu(?) Osman bin Ali	702	85	0	787
30	113	Karahüseyinoğlu Mehmet bin Hasan	882	0	0	882
31	115	Dedeoğlu Süleyman bin Ebubekir	1368	1337	200	2905
32	121	Ekşioğlu Mehmet bin Ali	949,5	207	0	1156,5
33	125	Kanioğlu Mustafa bin Veli	837	288	0	1125
34	128	Sarahmetoğlu Ahmet bin Hasan	558	0	0	558
35	131	Haciosmanoğlu Ahmet bin Abdullah	1845	369	0	2214
36	133	Ayvazoğlu Abdülkadir bin Mehmet	1251	430	100	1781
	134	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Ali bin Abdülkadir	1224	90	0	1314
37	139	Ayvazoğlu Osman bin Osman	1228,5	161	0	1389,5
38	144	Karaayvazoğlu Süleyman bin Davut	1228,5	222	0	1450,5
39	127	Karaayvazoğlu Ebubekir bin Abdullah	1305	123	0	1428
	150	Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşı diğer Karaayvazoğlu Süleyman bin Abdullah	756	25	0	781
40	151	Tosunoğlu Ebubekir bin Halil	805,5	25	0	830,5
	153	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Abdülkerim bin Ebubekir	1080	25	0	1105
41	156	Hacıvazoğlu Ali bin İsmail	1399,5	183	0	1582,5
42	161	Hacıvazoğlu Mehmet bin İsmail	963	50	0	1013
43	166	Muslioğlu Musa bin Halil	1278	186	0	1464
44	171	Şeyhoğlu Mustafa bin Mehmet	913,5	66	0	979,5
45	172	Balcıoğlu Salih bin Mehmet	360	0	0	360
46	175	Çefreli(?)oğlu Veli bin Halil	1260	557	0	1817
47	178	Toluoğlu Mustafa bin Ahmet	652,5	20	0	672,5
48	179	Kocahasanoğlu Mehmet bin Hasan	1066,5	106	0	1172,5
49	180	Hacıoğlu Ahmet bin Mehmet	711	140	0	851
	181	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Mehmet bin Ahmet	657	57	0	714
50	183	Kösealioğlu Süleyman bin Yusuf	1272,5	187	200	1659,5

²⁸ Şeyhlü Kazası Temurcu Karyesi'nde sakinidir.

51	189	Mahmutoğlu Ali bin Ali	1467	234	0	1701
52	193	Serdaroğlu Abdülkerim bin Süleyman ²⁹	0	0	0	0
53	194	Murtazaoglu Hasan bin Murtaza	1020,5	0	0	1020,5
54	197	Kerimoğlu Ali bin Mehmet	99	0	200	299
55	200	Sarioğlu Selim bin Abdullah	688,5	90	0	778,5
56	204	Sarioğlu Hayri bin Abdullah	936	0	0	936
	205	Merkumun hanesi tahtında bulunan karındaşı Osman bin Abdullah	499,5	0	0	499,5
57	207	Telefoğlu Ahmet bin İbrahim	1179	356	600	2135
58	209	Veliosmanoğlu Mehmet bin Osman	756	141	0	897
59	210	Emiroğlu Hüseyin bin Mehmet	801	90	0	891
60	214	Kazanoğlu Halil bin İbrahim	1539	99	0	1638
61	216	Kocakerimoğlu Mustafa bin Abdülkerim	1003,5	25	0	1028,5
62	220	Şeyhoğlu Hüsam bin İsmail	1305	350	0	1655
	221	Merkumun hanesi tahtında bulunan oğlu Yusuf bin Hüsam	0	50	250	300
63	215	Topçuoğlu Hasan bin Ahmet	891	111	0	1002
64	226	Telefoğlu Mehmet bin Halil	1264,5	260	0	1524,5
65	228	Kocavelioğlu Mehmet bin Veli	913,5	140	0	1053,5
66	228	Yahyaoğlu Hüseyin bin Hasan	1237,5	652	0	1889,5
67	234	Pehlivanoglu Hasan bin Hasan	0	82	200	282
68	235	Kadioğlu Ali bin Veli	792	86	0	878
69	237	Kocabaşoğlu Mehmet bin Hasan	981	140	0	1121
70	240	Kösealioğlu Mustafa bin Yusuf	810	45	0	855
71	241	Çavuşoğlu İsmail bin Mustafa	738	0	0	738
72	242	Ekşioğlu Mehmet bin Ahmet	157,5	0	0	157,5
73	243	Karaoğlanoğlu Mehmet bin İsmail	562,5	70	0	632,5
74	244	Çakırlıoğlu Mehmet bin Osman	0	50	150	200
75	245	İnceoğlanoğlu Abdullah bin Mehmet	150	0	0	150
76	246	Karaisaoğlu Ali bin Mehmet	0	72	0	72
Toplam			85356	22082	5200	
Genel Toplam						112638

²⁹ Aslen Yukarucalıdır.